

15.1.2014

Dnro
1025/04/2013

Lausunto uudesta kalastuslakiluonnoksesta

Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt 4.12.2013 Helsingin yliopistolta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi uudeksi kalastuslaiksi.

Esitys:

Bio- ja ympäristötieteellisen tiedekunta katsoo, että ehdotus pitää sisällään paljon parannuksia aikaisempaan tilanteeseen verrattuna. Tiedekunta haluaa kiinnittää huomiota eräisiin siinä oleviin pykäliin seuraavasti:

1 § Lain tarkoitus

Kalastuslain 1 pykälä on muuttunut konkreettisemmaksi verrattuna nykyiseen lakiin. Käytetty muotoilu mahdollistaa tosin edelleen erilaiset käytännöt soveltajan omien näkemysten ja tulkintojen mukaisesti.

4 § Määritelmät

Kohdassa 18 on määritelty, että kaupallisella kalastuksella tarkoitetaan toimintaa, jossa kalaa pyydetään myyntitarkoituksessa ja jossa pyydetyt kalat tai osa niistä myydään. Vastaavasti kohdassa 20 sanotaan, että vapaa-ajankalastuksella tarkoitetaan muuta kuin kaupallista kalastusta. Jää epäselväksi, kumpaan ryhmään kuuluvat esimerkiksi kalastusoppaat tai kalastusmatkailuyrittäjät? Heille kalastus on mitä tyypillisintä kaupallista toimintaa, mutta saalista ei myydä. Usein saadut kalat jopa vapautetaan. Asia vaatii täsmennyksen. Muilta osin ehdotetut määritelmät ovat yksiselitteisiä.

13 § Alueellinen lupa kaupallisen kalastuksen harjoittamiseen

Pykälä 13 (ja siihen liittyvät muut pykälät) saattaa olla perustuslain vastainen. Vesialueen omistajalta viedään siinä oikeus päättää omistamansa alueen käytöstä. Seuraavat kommentit koskevat pykälän numeroituja momentteja.

1) Vesialueen määrittely kaupalliseen kalastukseen sopivaksi on hyvin kiistanalainen asia. Todennäköisesti uuden lain mukaiset kalatalousalueet tulevat olemaan aikaisempia suurempia.

Tiedekunta katsoo, että tämä saattaa vaikeuttaa paikallisen asiantuntemuksen huomioon ottamista. Toisaalta se voi synnyttää niin isoja ja yhtenäisiä kalakantojen säätelyalueita, että intressi kantojen järkevään säätelyyn syntyy tätä kautta. Erityisesti merialueella monet kalalajit vaeltavat niin pitkiä matkoja, että yhden kalakannan säätely edellyttää joka tapauksessa yhteistyötä laajalla alueella.

2) Lakiehdotuksen mukaan ELY-keskus voisi myöntää luvan kaupalliseen kalastukseen, jos kalakantojen tila mahdollistaa sen. Ehdotukseen tulisi lisätä kohta, jossa mainitaan perusteet, joilla kalakantojen tila arvioidaan. Tämä sisältyi itse asiassa esityksen pykälän 1 sisältöön, jonka mukaan kalastuksen järjestelyn tulisi perustua parhaaseen käytettävissä olevaan tietoon, ts. alueelta kerättyyn seuranta- ja tutkimustietoon.

3) Epämääräinen ehto, jossa tarvittaisiin tarkennusta. Esimerkiksi siten, että luvan hakija ei ole todistettavasti päässyt sopimukseen kaikkien kalastusoikeuden haltijoiden kanssa kaupallisesta kalastuksesta.

4) Jää epäselväksi, mitä tarkoitetaan kaupallisen kalastuksen aiheuttamalla merkittäväällä haitalla. Tässä voisi olla esimerkiksi maininta siitä, ettei kaupallinen kalastus aiheuta merkittävää haittaa kohteena olevan kalalajin tai sivusaalislajien kannoille eikä häiritse ranta-asukkaiden rauhaa eikä lintujen pesintää.

Tiedekunta katsoo, että kalastusluvissa tulisi olla kaupallisen kalastuksen osalta lisäksi olla mainittuna aina mitä kalalajia lupa koskee ja jatkuva raportointivelvollisuus pyyntiponnistuksen sekä lajikohtaisten saalismäärien osalta. Velvoitteiden laiminlyömissen tulisi automaattisesti johtaa luvan peruuttamiseen.

14 § Kaupallisesta kalastuksesta kalastusoikeuden haltijoille maksettava korvaus

Kaupallisen kalastuksen saaliiden arvoa on erittäin vaikea arvioida etukäteen. Selvempää olisi tiedekunnan näkemyksen mukaan, jos kalastusoikeuden haltijat saisivat kiinteiden ja ilmeisesti aika pienten lupamaksujen sijaan jonkin määritellyn osuuden kaupallisen kalastajan saaliin arvosta.

16 § Lupaehtojen muuttaminen

Tiedekunta katsoo, että lupa tulisi olla mahdollista perua välittömästi, ellei harjoitettu kalastus ole kalakantojen kestävästä käytön mukaista tai jos olosuhteet ovat muuttaneet. Alueilla, jossa harjoitetaan kaupallista kalastusta tulisi kalakantojen tilaa seurata jatkuvasti kestävästä käytön varmistamiseksi, jolla voitaisiin välttyä sen kaltaisilta kantojen romahamisilta, mitä on viime aikoina paikoin tapahtunut.

17§ Valtion maa-alueiden käyttö

Valtion maa-alueiden käyttö kaupalliseen kalastukseen tulisi tiedekunnan näkemyksen mukaan mahdollistaa ainoastaan tilapäisten säilytys- ja majoitustilojen rakentamisen.

18 § Alueellinen lupa kalastusopastointiaan

Kalastusopastointia on laajentunut Suomessa nopeasti ja hakee vielä muotojaan. Laissa tulisi määrittää, että kalastusopastoinnassa saisi ottaa vesiltä ainoastaan venekuntakohtaiset päivän ruokakalat. Käytännössä näin onkin, sillä yhä tavallisempaa on, että saaliskalat suurelta osin vapautetaan.

22 § Kalatalousaluejako

Kun nykyisiä kalastusalueita muodostettiin, tavoitteena oli kalataloudellisesti yhtenäisten alueiden aikaansaaminen. Näin ei kuitenkaan tapahtunut, vaan useissa tapauksissa rajat noudattelivat esimerkiksi kuntien rajoja tai yhtenäinen järvi jakautui kahden tai useamman kalastusalueen kesken. Tiedekunnan näkemyksen mukaan nyt tulisi paremmin pitää huolta siitä, että alueet muodostavat kalataloudellisesti yhtenäisen kokonaisuuden. Esimerkiksi tärkeimpien saaliskalojen vaellusalueiden laajuus tulisi ottaa huomioon alueen koosta päätettäessä. Tämä tukisi sääätelyintressin syntymistä yhden alueen sisällä.

24§ Kalatalousalueiden tehtävät

Käyttö- ja hoitosuunnitelmien laatiminen tulee tiedekunnan näkemyksen mukaan tehdä yhteistyössä kalatutkimuksen kanssa. Suunnitelman laatijalta pitää voida vaatia riittävä asiantuntemus ja kalatalousalan korkeakoulututkinto.

25 § Kalatalousalueen yleiskokous

Osakaskunnat, vesialueiden omistajat ja yhteenliittymät ovat usealla alueella varsin pieniä. Pirstaloitumisen vuoksi ne ovat joissakin tapauksissa edelleen pienemässä, mikä pudottaa joissakin tapauksissa huomattavan osan vesialueiden omistajista yleiskokouksen ulkopuolelle. Siksi tiedekunnan näkemyksen mukaan pitäisi harkita myös 100 hehtaaria pienempien osakaskuntien yleiskokoukseen osallistumisen sallimista. Valtakunnallisilla luonnonsuojelu- ja ympäristöjärjestöillä tulisi olla kokouksissa edustaja, jolla olisi myös äänioikeus, sillä kalatalousalueiden kaikella toiminnalla on myös luontoutottavuutensa.

32 § Alueellinen kalatalouden yhteistyöryhmä

Yhteistyöryhmän muodostaminen edistää esityksen 1 pykälän tavoitteita. Ne eivät kuitenkaan saisi päättää käyttö- ja hoitosuunnitelmien sisällöistä vaan tekevät esityksiä ja aloitteita kalastuksen järjestämiseen ja kalakantojen muuhun hoitoon liittyen. Todennäköisesti yhteistyöryhmän kanta tulee kuitenkin kuulluksi.

34 § Valtakunnalliset kalavarojen hoitosuunnitelmat

Suomen vesistöjen ja kalakantojen monimuotoisuudesta johtuen valtakunnallista hoitosuunnitelmaa on hyvin vaikea laatia. Kaikissa tapauksissa se ei voi ohjata järkevällä tavalla alueellisia yksityiskohtaisia käyttö- ja hoitosuunnitelmia.

36 § Käyttö- ja hoitosuunnitelman laatiminen

Käyttö- ja hoitosuunnitelman laatimisessa on esitettävä kalatalousalueelta kerätty kalakantojen tutkimus- ja seurantatieto sekä arvioitava millaista tietoa tarvitaan jatkossa. Suunnitelman laatijan tulisi olla kalatalouteen hyvin perehtynyt alan korkeakoulutuksen suorittanut henkilö. Kaikkien käyttö- ja hoitosuunnitelmien tulee olla julkisesti saatavilla yhdessä osoitteessa esimerkiksi ELY- keskusten www-sivuilla.

41 § Kalastuksen järjestäminen

Toisen momentin teksti "Kalastuksen järjestämisestä vastaa kalastusoikeuden haltija" on ristiriidassa 13 §:n kanssa. Siinä annetaan ELY-keskuksille mahdollisuus myöntää kalastuslupa kaupallisille kalastajille ilman kalastusoikeuden haltijan suostumusta.

46 § Kielletyt kalastustavat, pyyntimenetelmät ja kalastusvälineet

On hienoa, että sääddösteitse esitetään nyt puuttuttavaksi suuria ongelmia aiheuttaneisiin pyyntitapoihin, kuten esimerkiksi koukun tahalliseen tartuttamiseen ulkoapäin.

48 § Pyydysten asettaminen ja merkintä

Yhteystietojen merkitseminen pyydyksiin helpottaa kalastuksen valvontaa. Tulisi kuitenkin tarkemmin määritellä, millaiset yhteystiedot on pyydyksiin laitettava. Esimerkiksi salaisen puhelinnumeron omaavat henkilöt tuskin haluavat levittää numeroaan julkisesti kalanpyydysten välityksellä.

49 § Kaupalliseen kalastukseen tarkoitetut pyydykset ja pyyntimenetelmät

Selkeä ja hyvä määritelmä. Kohtuullistaa erityisesti joidenkin ei-kaupallisten kalastajien pyydysmääriä.

50 § Häiriön välttäminen

Tiedekunta katsoo, että asia on määritelty epämääräisesti Mikä tulkitaan häiriöksi? Entä miten lähelle asuttua rantaa voi mennä kalastamaan? Tarvittaisiin selkeämpiä tunnuslukuja, vaikka niitä on luonnollisesti vaikea antaa.

57 § ELY-keskuksen oikeus määrätä pyyntimitoista

Tarpeellinen pykälä. Mukana voisi kuitenkin olla täsmennyksenä maininta, että pyyntimittaa voidaan muuttaa ylös- ja alaspäin tai ottaa käyttöön välilimta.

60 § Sopimukset saimaannorpan suojelemiseksi

Asetukseen tulisi tiedekunnan näkemyksen mukaan ottaa mukaan vastaavat sopimukset myös merialueen hylkeiden suojelemiseksi. Tällä hetkellä esimerkiksi Suomenlahden Suomen puoleinen norppakanta on selvästi pienempi kuin saimaannorpan kanta.

65 § Jokisuukalastuksen kieltö

Jokisuiden 5 km rajoitus tulisi koskea myös rysäpyyntiä, koska se on kalakantojen tilaan huomattavasti merkittävämpi kuolevuuden aiheuttaja kuin trooli ja nuotta. Verkkokalastusrajoitus tulisi ulottua monen joen kohdalla kauemmas kuin 1 km jokisuista vaelluskalajen nousun ja talvikoiden laskeutumisen turvaamiseksi. Ajallista rajoitusta tulisi jatkaa tammikuun 15 päivään talvikoiden kuolevuuden vähentämiseksi. Lohet aloittavan nousun kutujokiin jo alkukesällä, jolloin lisääntymisen kannalta arvokkain osa, eli isot naaraslohet nousevat jokiin. Siksi jokisuut ja niiden edusta tulisi tiedekunnan näkemyksen mukaan rauhoittaa myös verkkokalastukselta kesäkuun puolivälistä alkaen

66 § Kalaväylä

Kalajen kulku tulisi turvata nykyistä paremmin, koska kuolevuus on suurta kapeikoissa, salmissa ja joissa. Kalaväylä voisi olla kolmanneksen sijaan kaksi kolmannesta.

73 § Kalojen ja rapujen istuttaminen

Uusien kalalajien ja -kantojen istuttaminen tulisi pääsääntöisesti kieltää. Vieraslajit usein kilpailevat, saalistavat ja/tai risteytyvät alkuperäisten lajien/kantojen kanssa. Ne aiheuttavat usein kotiutuessaan ekosysteemitason muutoksia, joita on äärimmäisen vaikea ennustaa. Kaikki istutussuunnitelmat tulisi etukäteen tarkastuttaa riippumattomalla taholla kuten RKTL:ssa tai yliopistoissa. Lähtökohtaisesti kaikkien kalalajien istutuksessa tulee käyttää oman vesistön kantaa, koska se on parhaiten sopeutunut vesistön olosuhteisiin eikä sekoita kantoja geneettisesti. Istutustoimintaa tulisi tiedekunnan näkemyksen mukaan välttää aina kun laji lisääntyy luontaisesti ja luontaista lisääntymistä voidaan tukea muilla säätelytoimenpiteillä. Istukkaiden geneettinen perimä on luonnonkaloja köyhempää ja risteytyessään luonnonkalojen kanssa ne myös heikentävät luonnonkalojen sopeutumia. Istutussuunnitelmat ja toteutuneet istutukset tulisi laittaa julkisesti saataville esim. ELY:n www-sivuille, jolla kaikki voisivat tarkastella mitä heidän vesilleen istutetaan ja vaikuttaa päätöksentekoon.

81 § Maksuvarojen käyttö

Kalastuksen hoitomaksujen osalta niitä tulisi voida käyttää myös kalavarojen arviointitutkimuksiin. Niiden tulisi olla tärkeä osa päätöksen tekoa esimerkiksi tämän ehdotuksen pykälien 1 ja 13 kohdalla.

89 § Saaliiden ilmoittaminen

Kaupallisten kalastajien tulee pitää kirjaa myös päivittäisestä kalastusponnistuksesta pyydyksittäin ja kalalajikohtaisista saaliistaan pyydyksittäin kaikilla vesillä.

90 § Saaliin ensimyynti

Hyvä esitys. Parantaa todellisten kaupallisten kalastajien asemaa.

92 § Kalataloushallinnon tietojärjestelmän käyttötarkoitus

Hyvä pykälä. Onkin välttämätöntä, että verovaroin kerättävät tiedot ovat myös tutkijoiden käytössä.

Maatalous-metsätieteellisen tiedekunnan näkemyksen mukaan taloustieteellisestä näkökulmasta on ilmeistä, että lakiesityksen taustat ja lain sisältö on monin paikoin puutteellinen ja ristiriidassa kansainvälisen tieteellisen tutkimuksen kanssa. Kuten lakitekstissäkin sanotaan lain valmistelun ja sisällön tulisi perustua parhaaseen mahdolliseen tietoon. Nyt on ilmeistä, ettei Suomen vesialueilla olevien kalakantojen taloustieteellistä tutkimusta ole huomioitu lainkaan. Esitys on täynnä epätasällisyyksia, teksti on sekavaa ja tavoitteet puutteellisia. Marko Lindroosin tutkimusryhmän kotisivulta löytyy lukuisa määrä tieteellisiä julkaisuja ja projekteja, joista olisi monin paikoin hyötyä esityksen parantamisessa.

Erityisiä huomioita

Kansainvälinen taustoitus on puutteellinen. Kalataloudellisesti edistyneimpien valtioiden, Islannin ja Australian lainsäädäntö olisi ollut hyödyllinen lähtökohta selvittää. Lisäksi kansainväliset sopimuksen on taustoitettu puutteellisesti, tärkeitä sopimuksia puuttuu (esim FAOn Code of Conduct) ja olemassa olevista taloudellisen hyödyntämisen kannalta olennaisia seikkoja ei ole käsitelty.

Tavoitteet ovat sekavat, monin paikoin puhutaan kalastuksen tuotosta. On epäselvää, mitä tällä tarkoitetaan. Onko lain tavoite MSY, vai MEY (Maximum Economic Yield) vai jotain muuta. Kalastuksen yhteiskunnallisista hyödyistä ja kustannuksista ei puhuta juuri lainkaan. Ympäristöseikkoja ei ole huomioitu riittävästi, mikä on esim. kalastuksen rooli vesistöjen laadun kontrolloinnissa.

Esityksen tärkeimmistä vaikutuksista, eli vaikutuksista taloudelliseen hyötyyn ammatikalastuksessa ja muussa kalastuksessa ei puhuta mitään, vaikka näistä molemmista olisi voitu tehdä selvityksiä esim nojaten olemassa oleviin tieteellisiin tutkimuksiin.

Mikä on Suomen kalastuslain kanta kansainvälisten kalakantojen, kuten lohen, suojeleluun. Yritetäänkö kansainvälistä yhteistyötä suojelelussa kehittää, vai tyydytäänkö vain kansallisiin menetelmiin? Biodiversiteettisopimuksen 66 artikla luonnehtii kutuvaltioporiaatteen anadromisille lajeille. Eikö Suomen ja Ruotsin tulisi olla päävastuussa esimerkiksi Tornionjoen lohen säätelystä?

s. 95: Mitä tarkoitetaan sillä, että "kalakannan tuli olla niin elin-voimainen, ettei kaupallisen kalastuksen harjoittaminen alueella ole erityisen haitallista, vaan kalavarat ovat kestävästi hyödynnettävissä"?

s. 15: Käyttö- ja hoitosuunnitelmien laadintaan ei ole aina ollut käytettävissä tarpeellisia taloudellisia ja tiedollisia resursseja tai alueen jäsenten yhteistä tahtotilaa. Miksi tilanne muuttuisi uuden järjestelmän myötä?

Lausunnon valmisteluun ovat osallistuneet bio- ja ympäristötieteellisestä tiedekunnasta professori Hannu Lehtonen sekä maatalous-metsätieteellisestä tiedekunnasta dosentti, Fisheries Research -tutkimusryhmän johtaja Marko Lindroos.

Päätös: Esityksen mukainen

Rehtori

Jukka Kola

Kehittämispäällikkö

Janne Sariola

JAKELU

Maa- ja metsätalousministeriö
Bio- ja ympäristötieteellinen tiedekunta
Maatalous-metsätieteellinen tiedekunta